

που κλεί την καλλιτεχνία μέσα στην ψυχολογία και τη φυσιολογία, σε κάθε παράγραφο πετάει και μερικέ φραγές απ' την ανατομία, την παθολογία, τη νευρολογία και κάνει ένα τέτοιο ανάκατωμα γιατρικών περιόδων, που αμφιβάλλω αν κι' ο πιο σοφός γιατρός θα μπορούσε να νοιώσει σε πιο παρακλάδι της επιστήμης του στέκουν καλύτερα.

Η επίδειξη της σοφίας του έγινε άφορμή ν' ἀραδιαστούν όχι μονάχα ασυνάρτητοι όρισμοί παρά και όνόματα πολλά και διάφορα χωρίς κανένα λόγο, απ' τον Αριστοτέλη ως το Gide, απ' τον Αισχύλο ως το Montesquieu, τον άβρό Γάλλο ποιητή, που βρίζεται γιατί του άρέσουν τα ήμερα άνθια. Η επίδειξη των γνώσεων έγινε άφορμή να φάει γροθιές άλυπτες ή μυθολογία — καθώς θάν τα δοίμε και στον ποιητή — να όνομασθαι ο Προμηθέας δευτερευών άντάστης Τιτίαν, ν' άνακατωθεί ή Φύση με την Κλωθώ, την Λάχρην και την Άτροπον, και να μάς κάνει — ο κριτικός — να θυμηθούμε άθελα το τραγούδι του Βαθακκορησιού, όταν μάς λέει Δαντικοαισχυλικήν εικόνα το τετράστιχο :

Κ' ή Χαρομάνα μέσα στ' άλικα
των αύλακιών ζεστά νερά,
πλένει του γιου της και της κόρης της
τά λερωμένα τά σκουτιά !

(1) κριτικός — μαζί με τον ποιητή — ένόμισαν πως ή μελαγχολία του Μπωντελαίρ και το επίθετον άρρωστιάρας, που τούδσαν οι άχτροί του, βρίσκεται μέσα στη βρώμα και στις ψεύτικες παιδιακίστικες νευροπάθειες και γι' αυτό προσπαθούν ο ένας να γράψει κι' ο άλλος να παινήσει στίχους σαν αυτούς, που βλέπει κανένας στο ποίημα «Ρόδα της Παρθενιάς», όπου φαντάζουν οι λέξεις πλυσταριό, σκάφη, πλύτρα δλόδροπη, άλλαξιά λερωμένη, νεροχύτη, θολωμένα νερά» κι' όπου θέμα είναι ή τιμιότερη νυχτιά της γυναίκας.

Άκόμα α' λα Νίτσε θέλουν να πάρουν έναν άρχαιο θεό για σύμβολο, τον Πρωτέα, χωρίς να σκεφτούν ότι ο Πρωτέας μ' όλες τις μεταμόρφωσές τους, δεν μπορεί να συμβολίσει τη ζωή, γιατί ήταν θεός άστεϊός κι' άδύνατος, που τον νικούσαν οι θνητοί και που συμβόλιζε πιο πολύ την κολακεία, τη πανουργία, τον άσυνείδητο χορό. Άλλως τε κι' όλοι οι έρμηνευτές της μυθολογίας ζήτησαν στο μύθο του Πρωτέα να έρουν την ιδέα της Φύσεως κι' όχι της Ζωής.

Μέσα από το πνεύμα της κριτικής αυτής ξεπετάγεται και άλλαιρο το νόημα των ποιημάτων. Ο κ. Σκίπης έχει γράψει κι' άλλα ποιήματα, που έδειχναν πως ο δρόμος του άργότερα θα τον φέρι σε κάποιον άνθόποπο. Μα με το νεο του βιβλίο άρχίζει το παραστράτισμα κι' αυτό είναι πολύ λυπητερό γιατί μάς μπράινει κάποιες έλπίδες. Το πρώτο μέρος της συλλογής με τον τίτλο «In Memoria» είναι μερικιά μοιρολόγια για το θάνατο της μάνας του και σε πολλούς στίχους ο ποιητής, άφίνοντας την ψυχή του να μιλήσει, ψέλνει πολύ συγκινητικά :

Μέσα σε άραχνοπότηρο
Χύσαμε τη χαρά μας,
σιμώσαμε και σου είπαμε
πονετικά, ώ κυρά μας,

Όλο, Μητέρα, νάν το πιας
κι' ίσως αυτό σε γιάνει,
κι' απ' του Χάρου το άλικο
ξεφύγεις το δρεπάνι.

(Ultima gratia)

Μα είναι κι' άλλοι στίχοι που θέλει να δείξει τέχνη πρωτόφαντη, realité κατά τον κριτικό του και λέει:

Όταν οι άρχαίους τους ιστούς
βράινουν στα ταβάνια

και τα κοντίκια τρίζουε
στα μπρούτζινα σαγάνια.
(Οι χοροί των Μακαβρών)

Κι' αυτή ή άτυχη άντίληψη της realité κάνει τον ποιητή να μάς λέει πολλά πεζότατα πράματα με λέξεις κάθε άλλο παρά άρμόδιες και πιτυχεμένες. Η μανία του ποιητή και του κριτικού να πλάθουν καινούργιες λέξεις και φράσεις είναι μεγάλη, μα είναι άνάλογη κ' ή άποτυχία, αφού άπαντάμε λέξεις σαν αυτές: ακουπιστάδες, άκροπλάτια, πνευματονυχτιά, Άβυσσοκόσμος, (αφού είναι άβυσσος πώς θα χει κόσμους;) στιβατζήδες (στη σημασία του σωριαστής· μα οι Κρητικοί μονάχα λένε στιβατζήδες κ' έννοούν εκείνους που φτιάνουν τα στιβάνια, δηλ. τα ποδήματα). Φεγγαρόχορτα (στο φεγγάρι καθώς ξέρουμε απ' την άστρονομία δεν υπάρχουν χορτά έκείνα που μαζεύονται με το φεγγάρι ο κόσμος τά λέει φεγγαριασμένα)· φλομώζει (άντι φλομώνει) κι' άλλες πολλές· και φράσεις σαν αυτές: «γέρνομε στα βάθη του στρωμιού μας· άπάνω στο στρώμα λέμε· μα στα βάθη δεν άκούσαμε κανέναν ως τώρα να πει· «στου βουνού σταματώ την άγκάλη»· βουνό μ' άγκάλη! ίσως επειδή λέμε πρόποδες βουνού να φτιάστηκε κι' ή φράση άγκάλη βουνού· «δυσμικό σχήμα Δύσης» τί θα πει: ούτε ή άστρονομία μάς τό λέει, ούτε ή γεωγραφία, ούτε ή γεωλογία, που φαίνεται πως τις διάβασεν ο ποιητής, αφού μάς γράφει στίχους σαν αυτούς:

Στη χώρα άκόμα που δε σχηματίστηκεν
από σεισμό που θάρτει και δε θάρτει,
στη χώρα που δεν είναι ούτε στον άγραφο
ούτε μες στο γραμμένο άκόμα χάρτη.

Ο ποιητής έχει όλον τον εύλαβή πόθο να πει «λόγια σοφά, λόγια τρανά» μα δεν τό κτταφέρει, αφού δε λέει ούτε καν άληθινά. (Έβλεψε να ένώσει την άρχαία μυθολογία με τη νεώτερη παράδοση, μα έδω είναι που τήκαμε κυριολεκτικά θάλασσα, και στο θαλάσσωμα αυτό παρασύρτηκε κι' ο κριτικός, δείχνοντας έτσι κι' οι δυο πως έχουν άκούσει μυθολογία, μα τί πράμα είναι δεν ξέρουν. Παρουσιάζει ο ποιητής στο ποίημά του «Έλικωνιάδες» να παίζου με το χρυσόμηλο οι Έλικωνιάδες, δηλ. οι Μούσες, αφού αυτές έμεναν στον Έλικώνα, ενώ απ' τη μυθολογία ξέρουμε ότι οι Έσπεριδες φύλαγαν τά χρυσόμηλα, που πήγε νάν τά πάρει ο Ηρακλής δηλ. ο πλανητός αζάπης του ποιητή. Λέει για τις Έρημιάδες· που κοιμίζου τ' άνημέρωτα θεριά, ενώ από τον Θεόκριτο πρό πάντων ξέρουμε πως έρημιάδες λέγονταν οι Παρθένες, που έμεναν πιστές στη λατρεία της Άρτέμιδος, δηλ. της παρθενιάς. Λέει «με φτερά Τυφώως επέταξα» ενώ ούτε ο Πίνδαρος, ούτε ο Αισχύλος, ούτε το πρώτο μυθολογικό λεξικό μάς περιγράφουν τον Τυφώα με φτερά παρά με πύρινες γλώσσες κ' έκατοντακίρηνο. Είναι κι' άλλα πολλά τέτοια άτυχα κατασκευάσματα, που θα μάχραιναν το λόγο πολύ, αν τά ξέταξα έδω.

Ο ποιητής με τό να θέλει να ρίξει παντού το μυθολογικό πέπλο και να δημιουργήσει σύμβολα, φτιάνει και φράσεις που σου θυμίζουν άθελα άλλες κατάλληλες για παρωδία. «Έξαφνα στο ποίημά του ·Τ' άργαστήρια των Δεκέμβριδων» λέει:

Παπούδες και Δεκέβριδες και μ' άσπρα γένεια γέροι
όρμουν από της Καισαριάς τά μακροσμένα μέρη.

και άμέσως έρχεται στο νοϋ ο στίχος:

Άϊθασίλης έρχεται από την Καισαρία.

Δε θέλω μ' όλ' αυτά να δείξω μονάχα τ' άσχημα μέρη της συλλογής. Όχι, θέλω να είπω ότι λείπει από τον ποιητή ή δύναμη της παρατηρητικότητας, ή άλήθεια στη σκέψη, ότι δεν άφίνει την ψυχή του να μιλεί άληθινά. Γιατί όπου την άφίνει, κι' όπου

είνε άληθινός γράφει και ποιήματα όμορφα και δυνάτα σαν την «Αίώνια επάνοδον» το «Κάπιο κρυφό» το θαυμάσιο «Τά καλύβια των Άτσιγγάνων» το μελαγχολικό «Φθινοπωρινό παράπονο» το λυρικότατο «Μ. Α.» που σ' αναταράζουν οι στίχοι του:

Στις όμορφιές της Άνοιξης στ' άνθια τά μυρωμένα
ρίχτω ψυχρό το βλέμμα μου σαν πάγο του Δεκέβρη
και την αίτία που σέρνομαι παντοτινά σ' έσένα,
ο νοϋς μου δεν έγύριψε ποτέ του να την έβρει.

Να σ' αγαπώ και τό γιατί να μην τό ξέρω ως τόσο
Με πόνο να σου τραγουδώ τον Έρωτά μου άκόμα,
σαν τζιτζιρας που της Αύγης γεννιέται μες στη δρόσο
και ξεψυχάει το σούρουπο με τό σκόπο στο στόμα.

Σ' αυτά τά ποιήματα δείχνει ο κ. Σκίπης πως λησμονάει κάποιες πιγμές την ψευτιά, που θέλησε να κάνει βασίλισσα της Τέχνης του και τις ιδέες του κριτικού του. Γι' αυτό, αν μου επιτρέψει θάν τούλεγα σα φίλος, να παρακαλέσει τον κ. Καμπάνη να τον άφίσει ήσυχο με τις δθθθεν νέες ιδέες του ή καλύτερα νάν τούλεγε, ότι πιο φρόνιμα θακανε να διαβάσει άκόμα γερά, να δυναμόσει το πνεύμα του, να διώξει άρκετή από τη δοκνησιοφία του. Έγραφα ίσως περισσότερο από όσα έπρεπε για τό βιβλίον αυτό, μα έχω τη γνώμη ότι, αν θέλουμε να κάμουμε κάτι άληθινό οι νέοι, πρέπει και στα καλά και στα κακά να δίνουμε μεγάλη προσοχή και να τά λέμε όλα ξάστερα. Πρό πάντων όμως να διαβάσουμε και να δυναμόνουμε το μυαλό μας για να ξεχωρίζουμε, όταν είναι άνάγκη, το άληθινό απ' το ψεύτικο.

ΗΛΙΑΣ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

ΡΟΔΟΦΥΛΛΑ

I

Στην άκρη του περιβολιού καθόμουν άθλιμμένος,
κι' άνθοστεφάνια περισσά, γλυκόπλεκ' άπαλά
από τ' άνθούλια τά πολλά, κι' από τά κορφοκλάδια
βροχόνερον δλόδροσο χυνόταν σιγαλά.

Οι σκέψες έπερνούσαν από το νοϋ μου όμάδι,
για τά δοντράκια, τους άνθους, τά λαγαρά νερά,
κι' άραξοβόλι βρισκανε σ' άχνόφωτο ένα βράδυ,
κι' ύστερα κύκνοι όλόλευκοι λουζόνταν στα νερά.

Κι' από την άκρη μίσεψα του περβολιού στην άλλη,
που άκουγα γλυκολίλημα φλογέρας μυστικιάς,
σε καλυδοϋλ' άστέγαστην έμπήκ' άγάλι, άγάλι,
και τη μορφήν άντίκρυσά της άγαπητικιάς.

II

Σκοτιά φοιχτή ισκέπατε μέσ' τ' άπειρο τ' άστέρια,
κι' ήδονική άντανάκλαση θωριέται στο νερό
της θάλασσας, που σαν θεριά τά κύματα μ' άγέρτα
παλεύουν το βραδυ βραδυ με ρόχλημα φριχτό.

Έτσι και μες στα στήθια μου σαν Γίγαντες παλεύουν,
ή φλόγα με τη σκέψη μου με θλιβερό σκοπό,
κι' όψιμ' έδεν ξέρω τί έχουσε, δεν ξέρω τί γυρεύουν.
Να με συντρίψουν θέλουνε, δεν ξέρω, και πονώ.

III

Χύνουν τά μάτια δάκρυα,
και κλαίνε, κλαίνε, κλαίνε,
και τά πουλιά μου λένε
τραγούδια θλιβερά.
Βίσανα, λύπες, πόνοι,
έχουν σ' έμέ φωλιάσει
και γύρω μου ή πλάση
με θλίψι με κερνή.

Ένας κρυφός μου πόνος,
φυτρώνει μου στα στήθια,
βασίλισσα ή Άλήθεια,
του πλέκει τά φτερά.
Οι λύπες μου οι περίσιες,
όρμάνε για να φύγουν,
μα οι καύμοι τις πνίγουν,
με νύχια κοφτερά.

Παίραϊεύς

ΡΩΜΟΣ ΦΙΑΥΡΑΣ